

УДК 65.011.44:656.073

І.С.Мурований, О.М.Шелестюк

Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ НАПРЯМКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСІВ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ

У статті здійснено аналіз основних напрямків удосконалення і ефективності перевезення вантажів. Наведено порівняльні характеристики системи управління і контролю якості: *Total Quality Management (TQM)*, *International Organization for Standardization (ISO-9000)*. Розглянуто перспективний напрямок розвитку транспортної системи – мультимодальні перевезення.

Ключові слова: *ефективність, вдосконалення, управління, перевезення, системи, вантажі.*

Проблема ефективності перевезення вантажів є однією з основних серед актуальних проблем сучасної науки. Зацікавленість нею виникає на різних ієрархічних рівнях управління та етапах життєвого циклу формування логістичних рішень.

Термін «ефект» у перекладі з латинської мови означає «результат». Отже, категорія «ефективність перевезень вантажів» може інтерпретуватись як оптимальна результативність цього виду діяльності, що можна записати виразом системного аналізу рис.1.

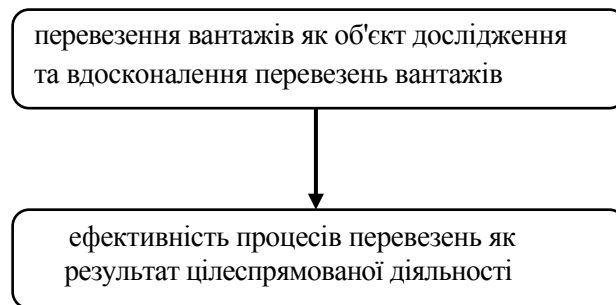

Рис. 1 . Схема ефективності перевезень вантажів

Ефективність удосконалення процесів перевезення вантажів характеризує зміну їх стану та забезпечує оптимальне функціонування підприємств, пов'язаних із перевезеннями. Тобто визначення ефективності перевезення вантажів полягає в оцінці їх результатів (доходів, витрат, прибутків, рентабельності тощо). Але сама по собі величина результатів роботи не може дати вичерпну відповідь про ефективність або неефективність діяльності, оскільки невідомо, якою ціною отримані ці результати. Тому для оцінки ефективності перевезення вантажів необхідно також урахувати оцінку тих витрат, що дали змогу отримати ті чи інші результати.

Процеси перевезення вантажів здійснюються через поєднання факторів, що їх визначають. До таких факторів можна віднести: засоби праці (основні фонди); предмети праці (оборотні фонди); робочу силу (трудові ресурси). Істотним чином на перевезення вантажів впливає фінансовий стан підприємства, організаційні, управлінські та технологічні чинники, що входять до складу так званих нематеріальних ресурсів.

Виходячи із цього, ефективність перевезення вантажів характеризує комплексну оцінку кінцевих результатів використання основних і оборотних фондів, трудових, матеріальних, фінансових, енергетичних та інформаційних ресурсів за певний період часу. Ефективність

перевезення вантажів (E_i) можна визначити із виразу:

$$E_i = \frac{Q_i}{R_i^4}; \quad i=1,2,\dots,N, \quad (1)$$

де Q_i – кінцеві результати удосконалення перевезення вантажів на i -у проміжку часу;

R_i – ресурси, що витрачені на забезпечення процесів вдосконалення перевезення вантажів на i -у проміжку часу.

При визначенні величини Q_i та R_i – в грошовому еквіваленті величина E_i може приймати такі значення:

$E_i \leq 1,0$ – нерационально використовуються ресурси; управлінські рішення, що були прийняті на i -у проміжку часу, не є раціональними;

$E_i > 1,0$ – ефективно використовуються ресурси, приймаються раціональні управлінські рішення.

При забезпеченні ефективності перевезень можуть бути реалізовані три підходи: ресурсний, витратний та ресурсовитратний. Кожен із цих підходів має свої переваги, недоліки та доцільність використання в конкретних виробничих умовах. Мірилом використання того чи іншого підходу слугує величина E_i .

Основними напрямками удосконалення ефективності перевезень є:

- удосконалення технології перевезення вантажів;
- розробка та впровадження методів і моделей логістичного управління процесами перевезень;
- розробка й впровадження алгоритмів прогнозування й планування основних показників перевезень вантажів;
- удосконалення логістичного сервісу перевезення вантажів;
- розробка теоретико-методологічних аспектів удосконалення перевезень вантажів;
- розробка моделей взаємодії різних видів транспорту та учасників логістичної системи перевезення вантажів.

Важливим аспектом удосконалення перевезення вантажів є впровадження сучасних засобів логістики (логістичний сервіс, логістичне управління).

Об'єктом логістичного сервісу є різні споживачі матеріальних потоків. Логістичний сервіс може здійснюватись постачальником матеріальних ресурсів, експедитором, перевізником, одержувачем кінцевої продукції. Усі роботи в області логістичного сервісу можна розділити на три основні групи: передпродажні роботи, що пов'язані з формуванням системи логістичного обслуговування; роботи, що пов'язані з надходженням логістичних послуг, які здійснюються в процесі продажу матеріальних ресурсів; роботи, що надаються в процесі перевезення вантажів.

У процесі реалізації матеріальних ресурсів можуть виконуватись такі операції логістичного сервісу, як оцінка наявності товарних запасів на складі, підбір асортименту, пакування, формування вантажних одиниць, забезпечення надійності доставки матеріальних ресурсів, надання інформації про рух матеріальних ресурсів.

Вивчення потреб споживачів залежно від їхніх інтересів і схильностей показує, що до пріоритетних належать такі вимоги:

1. якість обслуговування;
2. швидкість доставки;
3. ефективність виконання перевезень і мінімізація ризику;
4. делегування послуг експедирування посередникам.

Таким чином, можна стверджувати, що логістичний сервіс суттєво підвищує ефективність та якість перевезень вантажів.

Якщо звернутися до закордонного досвіду, то можна виділити дві історично сформовані системи управління й контролю якості. Перша, що одержала назву Total Quality Management (TQM), є свого роду філософією управління, ідеологією, що наскрізь пронизує весь виробничий процес, поєднуючи в єдине ціле постачальників, споживачів, працівників і менеджерів.

Інший підхід – це стандартизація виробничого процесу й сервісу на основі встановлених Міжнародною організацією по стандартизації (ISO) серії стандартів ISO-9000. Стандарти ISO-9000 наголошують на формальні процедури та інструкції, тобто на техніку управління якістю, у той час як концепція TQM сполучає в собі технічну сторону якості, соціально-психологічну мотивацію персоналу підприємства та потреби покупців його продукції.

Таким чином, ISO-9000 і TQM – це різні системи, але вони не виключають одна одну, а діють паралельно, маючи загальну мету – максимальне задоволення споживача через якість товару й сервісу, що очікується від виробника товару та надавача послуг.

Документи ISO-9000, описуючи моделі досягнення заданої якості на всіх етапах проектування, виробництва продукції або послуги, стосуються питань якості транспортних послуг

надзвичайно поверхово й не враховують специфіки діяльності транспортних компаній. У даний момент не існує спеціалізованого стандарту щодо керування якістю в транспортно-експедиторських і інших компаніях, що мають за родом своєї діяльності відношення до організації та безпосереднього здійснення перевезень вантажів.

Вивчення досвіду роботи вітчизняних транспортно-експедиторських компаній показує, що в даний момент українські споживачі транспортних послуг обмежуються лише двома критеріями, за якими оцінюється робота експедитора й вибирається та або інша транспортна схема, а саме: вартість доставки й транзитний час. Хоча не можна не відзначити всезростаючі потреби вітчизняних відправників вантажу й вантажоодержувачів у комплексності транспортного сервісу. Цим пояснюється прагнення транспортно-експедиторських фірм розширити спектр пропонованих послуг за рахунок організації перевезень «від дверей до дверей» та «точно в строк». При такому виді транспортного обслуговування експедитор, як правило, бере на себе функції оператора мультимодального перевезення, головне завдання якого – управління процесом надання комплексного транспортного сервісу із залученням для цієї мети транспортних компаній різної спеціалізації на договірній основі.

Мультимодальні перевезення є перспективним напрямком розвитку як вітчизняної, так і міжнародної транспортної системи. Однак в умовах українського ринку є істотні законодавчі перешкоди, що не дають змоги реалізувати повною мірою переваги мультимодального транспортного обслуговування.

1. Воркут А.И. Грузовые втомобильные перевозки. – К.:Высшая школа, 1986. – 447 с.
2. Офіційний сайт Міністерства транспорту і зв'язку України <http://www.mintrans.gov.ua/>
3. Системи управління якістю на основі міжнародних стандартів ISO серії 9000. – К.:Технології та обладнання, 2004. – 30с.